

**10 02 22 ЯЗЫКИ НАРОДОВ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН ЕВРОПЫ, АЗИИ, АФРИКИ,
АБОРИГЕНОВ АМЕРИКИ И АВСТРАЛИИ**

**10 02 22 LANGUAGES OF FOREIGN COUNTRIES PEOPLES OF EUROPE, ASIA,
AFRICA, NATIVES OF AMERICA AND AUSTRALIA**

УДК 82

ББК 83.3 Тоҷ

**ХУСУСИЯТИ ҲАММАӢНОИИ
КОМПОЗИТӢО ДАР НАЗМИ
МИРЗО БЕДИЛ**

Олимҷонов Мӯсо Обидович, дотсенти кафедраи
забони тоҷикии МДТ-и «ДДХ ба номи акад.
Б.Гафуров» (Тоҷикистон, Хуҷанд)

**СИНОНИМИЧНЫЕ
ОСОБЕННОСТИ КОМПОЗИТОВ
В ПОЭЗИИ МИРЗО БЕДИЛЯ**

Олимджонов Мусо Обидович, доцент кафедры
таджикского языка ГОУ «ХГУ им. акад.
Б.Гафурова» (Таджикистан, Худжанд)

**SYNONYMICAL PECULIARITIES
OF COMPOSITES IN THE POETRY
OF MIRZO BEDYL**

Olimjonov Muso Obidovich, Associate Professor of
the Department of Tajik Language under KhSU
named after acad. B. Gafurov (Tajikistan, Khujand)
E-MAIL: Olimi73@mail.ru

Калидвожаҳо: муродифот, таркиби лугавӣ, Бедил, композит, компонент, қолаб.

Мақолаи мазкур ба таҳқиқи композитҳои муродифи назми Мирзо Абдулқодири Бедил ихтисос дорад. Аҳли таҳқиқ калимасозиро яке аз сарчашмаҳои зуҳури калимаҳои ҳаммаӢно донистаанд, вале мутаассифона, ба мушоҳида мерасад, ки дар заминаи мероси ягон адиби алоҳида ин хусусияти композитҳо мавриди таҳқиқ қарор наёфтааст. Муаллиф қўидааст, ки дар заминаи маводи композитҳои “калимаи арабӣ+калимаи тоҷикӣ” доир ба ҳаммаӢноии композитҳои назми Мирзо Бедил андешаҳои худро баён намояд.

Дар натиҷаи омӯзиши маводи ғирдоварда муаллиф ба бардоште мерасад, ки муродифгардии композитҳо дар назми Мирзо Бедил дар натиҷаи ду омил ба вуҷуд омадааст: 1) ивази компоненти аввали композит, чун **аламхона - гамхона - мотамхона; саломатхона - сафохона** ва ғ.; 2) ивази компоненти дувуми композит, мисли **ишратбино - ишратхона; мотамсаро - мотамхона; сайрорзу - сайроҳанг; хилватсаро - хилватхона; маъниогоҳ - маъниоино** ва ғ.

Ҳамчунин муаллиф ба мушоҳида гирифтааст, ки композитҳои қолаби “калимаи арабӣ+калимаи тоҷикӣ” метавонанд бо композитҳои қолаби дигар, мисли “калимаи арабӣ+калимаи арабӣ” хусусияти муродифӣ зоҳир намоянд, мисли композитҳои **мачнунтинат** ва **мачнунсиришт**. Аксари композитҳои ҳаммаӢноии назми Мирзо Бедил дар фарҳангҳои тафсириӣ дучор намеоянд ва муаллиф онҳоро маҳсули тахайюли шоир медонад.

Ключевые слова: синоним, лексический состав, Бедиль, композит, компонент, модель

Проанализированы синонимичные эквиваленты в поэзии Мирзо Абдулкадира Бедия. Отмечается, что словообразование является одним из источников появления синонимичных слов. Особо подчеркивается отсутствие анализа особенностей композитов на примере творчества отдельно взятого литератора. На базе композитов “арабское слово+таджикское слово” изложено видение автором места и роли синонимичных композитов в творчестве Мирзо Бедия. Делается вывод, что синонимизация композитов в творчестве Мирзо Бедия обусловлена двумя факторами: 1) заменой первого композита, например **аламхона – гамхона – мотамхона; саломатхона – сафохона** и т.д.; 2) заменой второго компонента композита, например: **ишратбино-ишратхона; мотамсаро – мотамхона; сайрорзу – ишратоханг, хилватсаро- хилватхона; маънигоҳ – маъни оино** и т.д. Также отмечается, что композиты модели “арабское слово+таджикское слово” могут обрести синонимические отношения с композитами другой модели: “арабское слово+арабское слово”, например: **маджнунтинат** и **маджнунсифат**. Большинство синонимичных композитов из произведений Мирзо Бедия не зафиксированы в толковых словарях. На основе этого высказывается предположение об их принадлежности творческой фантазии поэта.

Key words: synonym, lexical, stock of words, Bedyl, composite, component, model

The author has analyzed synonymical equivalents in the poetry of Mirzo Abdulkadir Bedyl. It is underscored that word-building in one of the sources of synonymical words coming to the surface. The author stresses especially that there hasn't, been any analyses in question when a creation of a separately taken man-of-letters would be dwelt on. Proceeding from the composite « Arabic word + Tajik one » he expounds his own vision of synonymical composite in Mirzo Bedyl's literary productions. The conclusion is made that synonymization of composites in Mirzo Bedyl's works is preconditioned by two factors; 1) substitution of the first composite, for example: **alamkhona-gamkhona-motamkhona; salomatkhona-saforkhona** and etc; 2) substitution of the second component, e.g.: **ishratkhona; motamsaro – motamkhona; sairorzu – ishratokhang; khilvatsaro – khilvatkhona; manigoh – manioshno** and etc. The majority of synonymical composites from the poetry of Mirzo Bedyl are not registered in interpretation dictionaries. Proceeding from this assumption, supposition is expressed about their appurtenance to the poet's creative phantasy.

Муродифот яке аз масъалаҳои меҳвари омузиши ҳар як забон ва ҳамчунин осори аҳли қалам ба шумор рафта, ҳарчанд доир ба паҳлуҳои гуногуни ин муаммо қорҳои таҳқиқоти шоиставу ҷашмрасе ба анҷом расидаанд, бо вучуди ин “қонуниятҳои зиёди мавҷудият ва истеъмоли ин категорияи ниҳоят муҳими забон, баҳусус, ҳосиятҳои фарқнокӣ он, гурӯҳбандӣ, тафовут ва умумияти он аз вариантнокӣ, синонимияи воҳидҳои нутқ ва масъалаҳои монанди инҳо тадқиқ нашудаанд” (8, с.79). Аз ин рӯ, баррасии масъалаи мазкур дар мисоли маводи назми “шоири бузурги пурбаракати дарозумр” (таъбир аз устод Айни) ва аз бузургтарин намоёндагони сабки ҳиндӣ Мирзо Абдулқодири Бедил аз аҳамият ҳолӣ нахоҳад буд, зеро “истифодаи калимаҳои ҳаммаъно аз роҳҳои эҳтироз аз такрору забонзад шудани сухан аст. Зухуроти ин имконияти услубии муродифҳои лексикӣ фразеологиро бештар дар асари бадеӣ, ки риояи ҷасоҳати қалам дар он ҳатмист, дидан мумкин аст” (7, с.87).

Муродифот ва корбурди он дар коргоҳи аҳли қалам аз ғановати ҳар як забон дарак медиҳад (ниг. 5, с.91) ва аҳли таҳқиқ бар ин боваранд, ки дар аксари забонҳо калимасозӣ аз роҳҳои асосии пайдоиши муродифот ба шумор меояд (ниг. 13, с.56; 11, с.195; 6, с.28). Аз ин хотир, баррасии назми классикӣ барои дарки имконият ва иктидори забони тоҷикӣ дар ташаккули муродифот маводи фаровоне медиҳад.

Омӯзиши маводи гирдоварда аз назми Абулмаонӣ нишон медиҳад, ки шоир дар чараёни таълифи композитҳои нав муродифоти композитҳоро ба вучуд меоварад. Ба эътирофи аҳли таҳқиқ, ин вижагӣ яке аз аломатҳои калимаҳои мураккаб маҳсуб меёбад (ниг. 3, с.103-105). Мушоҳидаи мо низ собит менамояд, ки яке аз хусусияти композитҳои назми Мирзо Бедил дар вазъияти ҳаммаъноӣ қарор доштани калимаҳои мураккаб аст. Ба ин маънӣ бедилшиноси тоҷик Н.Нурзод менависад: “Бедил дар доираи истилоҳи мустаъмал маҳдуд нашуда, кӯшиш мекунад, ки дар табиини маънии он муродифоти офаридаи хешро ба кор гирад” (10, с.61). Аз ин рӯ, лозим медонем, ки доир ба ин хусусияти калимаҳои мураккаби шоир таваккуф намоем. Дар мақолаи мазкур муродифгардии танҳо қолаби композитҳои “калимаи арабӣ+калимаи тоҷикӣ” баррасӣ мешавад.

Мушоҳида ва муоинаи назми Мирзо Бедил собит менамояд, ки шоир бо ду роҳ ба ҳаммаъношавии композитҳо муваффақ шудааст:

1. Дар натиҷаи иваз намудани компоненти аввали композит, чунончи **аламхона** - **ғамхона** - **мотамхона**; **саломатхона** - **сафохона**; **фурсатдушман** - **хираддушман**; **ҳаловатхона** - **улфатхона**; **тарабдушман** - **роҳатдушман** ва ғ.

Композити “аламхона” дар фарҳангҳои тафсирии дастрас ба назар намерасад (12; 4; 9), вале калимаи мураккаби “ғамхона” дида мешавад, ки чунин тафсир дорад: “хонаи ғам, ғамкада, маҳалли ғам” (12, ҷ.2, с.647); “мотамхона, азохона, хонае, ки дар он азо бар по бошад; хонаи ғам; он ҷо, ки ғаму андӯх бошад; маҷозан дунё” (4, ҷ.2, с.2065). Композити “мотамхона” дар фарҳангҳо ба назар барнахӯрд (12; 4; 9), вале ба маънии фавқ дар гардиш аст. Калимаи мураккаби “аламхона” як маротиба дар маснави “Муҳити аъзам” ба кор рафтааст:

Ба он улфатобод, то сар қашид,

Тарабгоҳи дилро аламхона дид (2, ҷ.3, с.734)

Композити “ғамхона” дар назми Мирзо Бедил нисбатан зиёдтар истифода шудааст. Аз рӯи ҳисоби мо, панҷ маротиба ҳам дар ғазал ҳам дар маснавиҳо (“Тилисми хайрат”; “Муҳити аъзам”) ва ҳам рубоӣ ба маънои асли ва маҷозӣ ба кор рафтааст:

Як шарар ранги вафо аз ҳеч дил равшан нашуд,

Шамъ хомӯшист ин ғамхонаҳои нангро (2, ҷ.1 (б.а.), с.104).

Ки дар ғамхонаи ин базми нуришӯр

Ҳазар қун аз фусуни тору танбӯр (2, ҷ.3, с.472).

Дар ин ғамхонаи кулфатсаранҷом

Насиби мо нашуд як доғи ором (2, ҷ.3, с.475).

Калимаҳои мураккаби “саломатхона” ва “сафохона” дар фарҳангҳои тафсири зердаст (12; 4; 9) ба назар намерасад ва шояд аз офаридаҳои шоир бошад. Хусусияти ҳаммаъноиро дар ин композитҳо компонентҳои аввал – саломат ва сафо таъмин намудаанд:

Расид овози фавҷи фазоил

Ба бунгоҳи саломатхонаи дил (ҷ.3, с.464).

Ку диле, к-аз ҳавас ороиши дӯконаш нест?

Дар сафохонаи ҳар оина бозоре ҳаст (ҷ.1 (б.а.), с.237).

Композитҳои **“фурсатдушман”** **“хираддушман”** аз як нигоҳ шояд байни ҳам таносуби маъноӣ надоранд, вале мантиқан байни ин ду композит алоқаи маъноие ба назар мерасад: шахсе (касе), ки душмани фурсат аст вай дар як вақт душмани хирад аст, зеро фурсат, ки ройгон рафт, бар зарари хирад аст. Пас ин композитҳоро муродифоти матнӣ метавон унвон намуд. Композитҳои мазкур, аз рӯи ҳисоби мо, якмаротибагӣ мавриди истифодаи шоир қарор гирифтаанд:

*Дил ба ваҳшат неҳ, ки чархи сифла **фурсатдушман** аст,*

Рӯзу шаб як ҷунбиши мисғони чашии танги ўст (2, ҷ.1 (б.а.), с.214).

*Яққалам ҳолӣ, эй **хираддушман**,*

Дари ояндаву гузашта мазан (2, ҷ.3, с.129).

Композитҳои **“ҳаловатхона”** ва **“улфатхона”** дар фарҳангҳои тафсири (12; 4; 9) ба назар намерасанд. Дар ин калимаҳо компоненти “ҳоким” калимаи “хона” буда, тавассути он исмҳои ифодакунандаи макон ташаккул ёфтааст:

Ба ҳар ҷо неъмате ҳаст, инфилоле дар камин дорад,

***Ҳаловатхонаи** дунё магас дар ангубин дорад (2, ҷ.1 (б.а.), с.498).*

Ки эй дархункаши паймонаи дил,

*Ҷунунтаъмири **улфатхонаи** дил (2, ҷ.3, с.486).*

*Зиёратгоҳи яктоист **улфатхонаи** дилҳо,*

Нагардад ғофил аз оина, ё Раб, чашми ҳақбинат (2, ҷ.1 (б.а.), с.226).

Дар ҳамин замина метавон таъкид намуд, ки дар назми Мирзо Бедил композитҳои **“тарбдушман”** ва **“роҳатдушман”** хусусияти ҳаммаъноӣ зоҳир намудаанд. Ҳар ду композит низ дар заминаи ибораи изофӣ ташаккул ёфтаанд. Калимаҳои мазкур дар фарҳангҳо (12; 4; 9) зикр нашудаанд ва шояд аз офаридаҳои шоир бошанд. Басомади калимаҳо якмаротибагист:

*Интизори сайди матлаб саҳт **роҳатдушман** аст,*

Хоб натвон ёфт ҷуз дар дидаҳои дом талх (2, ҷ.1 (б.а.), с.426)

*Май нӯш, ки ҳосиди **тарабдушмани** ту*

Аз дидаи халқ рафт ҳамчун рамазон (2, ҷ.7, с.688).

2. Дар натиҷаи иваз намудани компоненти дувуми калимаи мураккаб муродифот ба миён меояд, мисли **ишратбино - ишратхона; мотамсаро - мотамхона; сайрорзу - сайроҳанг; хилватсаро - хилватхона; маъниогоҳ - маъниошно; тўфонсаро - тўфонхона** ва ғ. Чунонки мисолҳо нишон медиҳанд, дар ин гурӯҳи муродифот ҷузъи аввали композит такрор шуда, компоненти дувум тағйир ёфтааст. Чун вожаҳои бино-хона-сарой; орзу-қасд бо ҳам ҳаммаъноанд, пас калимаҳои мураккаби бо ин асосҳо ташаккулёфта низ бо ҳам муродиф маҳсуб меёбанд.

Басомади композитҳои **“ишратбино”** ва **“ишратхона”** як аст, ҳар ду калимаи мураккаб дар назми Мирзо Бедил дуқаратӣ мавриди истифода қарор гирифтаанд. Композити “ишратхона” дар забони тоҷикӣ собиқа дорад ва дар фарҳангҳои тафсири дарҷ гардидааст, вале композити “ишратбино” дучор наомад ва шояд дар асоси қонуни аналогия бо композити аввал худӣ шоир сохта бошад. Дар луғатномаҳо калимаи мураккаби аввал ин гуна тафсир шудааст: ишратхона - маҳалли шодӣ ва хушгузаронӣ, ишратгоҳ (4, ҷ.2, с.1988). Аз ишораи “Фарҳанги забони тоҷикӣ” маълум

мешавад, ки калимаи фавқ киноя аз дунё низ мебошад (12, ҷ.1, с.516). Дар назми Мирзо Бедил ба ҳамин маъниҳо ба кор рафтааст:

*Олами эҷод **ишратхонаи** ҷузву кул аст,*

Дар баҳори ранг ҳар ҷо чаим во гардад, гул аст (2, ҷ.1 (б.а.), с.345).

Ваҳми ҳастиро ривоч аз содагиҳои дил аст,

*Аксро оина **ишратхонаи** наивунумост (2, ҷ.1 (б.а.), с.334).*

Калимаи мураккаби “ишратбино” дар маснавиҳои “Тилисми ҳайрат” ва “Муҳити аъзам” ба кор рафтааст:

Ки хонсолори он меҳмонсаро ӯст,

*Тарабтаъмири он **ишратбино** ӯст (2, ҷ.3, с.467).*

*Чу оина **ишратбинои** ҳузур,*

Чу фирдавс меҳмонсарои сурур (2, ҷ.3, с.700).

Баррасии муродифоти “мотамсаро” ва “мотамхона” нишон дод, ки композити аввал дар забони тоҷикӣ собиқа дорад ва дар фарҳангҳо низ ба маънои азохона, хонаи мусибат (12, ҷ.1, с.702) ва азохона, маҷлиси ғотиҳахонӣ ва таъзиядорӣ, мусибатсаро (4, ҷ.2, с.2541) сабт аст, вале композити “мотамхона” мастур нест. Дар назми Мирзо Бедил композити “мотамсаро” чаҳор маротиба ва “мотамхона” як маротиба дар ғазалиёти шоир ба маънои зикршуда ва ба маънои киноя аз дунё ба кор рафтаанд:

*Вақти ринде хуш, ки дар **мотамсарои** эътибор,*

Хирмани ҳастӣ чу барқ аз хандаи мастона сӯхт (2, ҷ.1 (б.а.), с.408).

*Оҳ аз он мағзури бедарде, к-аз ин **мотамсаро***

Ҳамчу ашқи дидаи бенам тағофулқеш рафт (2, ҷ.1 (б.а.), с.326).

Гар мисоле парда бардорад зи бахти тираам.

*Саҳфаи оина **мотамхонаи** ҷавҳар шавад (2, ҷ.1 (б.а.), с.695).*

Дар фарҳангҳои тафсирий композитҳои “**сайроҳу**” ва “**сайроҳанг**” ба назар нарасиданд (12; 4; 9). Воҳиди маҳраҷии ҳар ду композит ибораи изофӣ маҳсуб меёбад, ки дар натиҷаи факки изофат ва тағйири ҷой намудани компонентҳо калимаи мураккаби нав ба вучуд омадааст. Эҳтимоли он дорад, ки ин композитҳо аз офаридаҳои Мирзо Бедил бошанд:

*Тааллуқ буд **сайроҳанги** чандин навҳасозихо,*

Қафас омӯхт моро санъати қонуннавозихо (2, ҷ.1 (б.а.), с.52).

*Дар чаман рафтему сози нола **сайроҳанг** шуд,*

Чилваи гул қард моро ошнои андалеб (2, ҷ.1 (б.а.), с.171).

Сурур аз гулишани мӯҳтоҷи бӯе

*Тараб дар маҳфилаи **сайроҳуе** (2, ҷ.3, с.445).*

Дар абёти поён композитҳои “тӯфонхона” бо “тӯфонсаро” хусусияти ҳаммаъноӣ зоҳир намудаанд. Калимаҳои мавриди баҳс дар луғатномаҳо (12; 4; 9) ба назар нарасиданд.

*Ба **тӯфонхонаи** хуршед зулмат раҳ намеёбад,*

Зи ҳастӣ то ғусастан нест, натвон баст эҳромат (2, ҷ.1 (б.а.), с.316).

*Дар ин **тӯфонсарои** боришасбоб*

Ба ҳадде бурдааст андешаро об (2, ҷ.3, с.549).

Нисбат ба дигар муродифот композитҳои “хилватсаро” ва “хилватхона” дар назми Мирзо Бедил басомади бештар доранд. Воҳиди маҳраҷии ҳар ду композит

ибораи изофӣ аст. Калимаҳои мавриди таҳлил дар забони тоҷикӣ собиқа доранд ва дар фарҳангҳои тафсирии низ мастуранд. Аз ҷумла, дар “Луғатнома”-и Деххудо вожаҳои мазкур чунин тафсир шудааст: “хилватсаро(й) – хилватхона, ниҳонхона, мабол” (4, ҷ.1, с.1157); “хилватхона – намозхона, маҳалли ибодат ва узлат аз халқ. Ҷое, ки дар он узлат гиранд барои ибодат. Маҳалли ҳолӣ аз ағёр; маҳалли мутааллиқ ба хешон ва маҳрамон, ки дигарон ва номаҳрамонро ҳаққи вуруд бад-он нест”; “хилватсаро – хилватхона, ниҳонхона. Мабол” (4, ҷ.1, с.1157). Дар “Фарҳанги забони тоҷикӣ” меҳонем: “хилватхона – макони хилват, хилватсаро, ҷое, ки ҳолӣ аз бегонагон аст” (12, ҷ.2, с.477).

Ҳавос овора афтодааст аз хилватсарои дил,

Вагарна ҳалқаи сӯҳбат буруни дар намебошад (2, ҷ.1 (б.а.), с.598).

Ба хилватсарои мақоми хафо

Ҳамогӯши ҳоби адам назмаҳо (2, ҷ.3, с.595).

Фурӯғи шамъи хилватхонаи роз

Таҷаллинашъаи паймонаи роз (2, ҷ.3, с.516).

Дар назми Мирзо Бедил бо композитҳои низ дучор омадан мумкин аст, ки бо асосҳои гуногун бо ҳам хусусияти ҳаммаъноӣ зоҳир намудаанд. Ба ин гурӯҳ метавон композитҳои “мактабсаро” ва “дарсхона”-ро мисол овард. Дар забони тоҷикӣ (форсӣ) композити “дарсхона” собиқа дорад ва дар фарҳангҳои низ мастур буда, мактаб, мадраса тафсир шудааст (4, ҷ.2, 1266; 12, ҷ.1, с.335), вале “мактабсаро” дучор намеояд. Воҳиди маҳраҷии ҳар ду композит ибори изофӣ буда, дар сурати калимаи мураккаб дар назми Бедил дар ин абъет дучор омад:

Ки дар ин дарсхонаи такмил

Пеш рафтаст фурсат аз таъҷил (2, ҷ.3, с.105).

Дар ин мактабсаро гар матлабе ҳаст,

Варақгардонии рӯзу шабе ҳаст (2, ҷ.3, с.411).

Дар ин мактабсаро он нуқтаи зот

Фароҳам дид эҷоби камолот (2, ҷ.3, с.430).

Баррасӣ ва таҳлили маводи композитҳои назми Мирзо Бедил нишон медиҳад, ки калимаҳои мураккаби қолаби “калимаи арабӣ+калимаи тоҷикӣ” метавонанд, ки бо композитҳои қолаби дигар, мисли “калимаи арабӣ+калимаи арабӣ” хусусияти муродифӣ зоҳир намоянд. Композитҳои “мачнунтинат” ва “мачнунсиришт” чунин хусусият доранд. Калимаҳои мураккаби мазкур дар фарҳангҳои тафсирии қайд нашудаанд (12; 4; 9) ва дар ин асос метавон гуфт, ки аз сохтаҳои Мирзо Бедиланд. Воҳиди маҳраҷии ҳар ду композит ибори “тинате чун Мачнун” ва “сириште чун Мачнун” аст:

Аз ғубори қисват озоданд мачнунтинатон,

Ғайри тавқи қумрӣ ин ҷо як гиребон ҳола нест (2, ҷ.1 (б.а.), с.304).

Донаи мачнунсиришти мазраи расвоиям,

Решаам гул кардани чоки гиребони дил аст (2, ҷ.1 (б.а.), с.221).

Аз таҳлили маводи зердаст метавон ба чунин натиҷа расид, ки ҳарчанд муродифшавии калимаҳои мураккабро нисбатан камтар ба мушоҳида гирифтаанд (ниг. 3, с.105), вале маводи назми Мирзо Бедил нишон медиҳад, ки, аз як ҷониб, шоир тавонистааст, ки муродифоти наву тозаии калимаҳои мураккабро ба вучуд оварад. Аз

дигар ҷониб, аз композитҳои тайёр моҳирона истифода намуда, аз такрори воҳидҳои забон худдорӣ намудааст.

ПАЙНАВИШТ:

1. Айнӣ, Садриддин. Мирзо Абдулқодир Бедил. / Садриддин Айнӣ. -Сталинобод: Наирдавтоҷ, 1954. -340 с.
2. Бедил Деҳлавӣ. Кулӣёт. Ҷилдҳои 1-4. Тасҳеҳи Холмуҳаммади Хаста, Халилulloҳи Халилӣ. Ба қўиши Баҳман Халифа Баноравонӣ. / Бедил Деҳлавӣ. -Техрон: Талоя, 1389. Ҷилди 1 (баҳиш аввал). Ғазалиёт. -798с.; Ҷилди 1 (баҳиш дувум). Ғазалиёт. -1600с.; Ҷилди 2. Таркиббанд; Тарҷебанд; Қасоид; Қитъаот; Рубоӣёт -650 с.; Ҷилди 3. Маснавиҳо. -812с.; Ҷилди 4. Чаҳор унсур; Руқаот; Нуқот. -582 с.
3. Василевская Е.А. Словообразование в русском языке. / Е.А. Василевская. -М.: Учпедгиз, 1962. -132 с.
4. Деҳхудо, Алиакбар. Фарҳанги мутаваассити Деҳхудо. Дар ду мучаллад. (зери назари дуктур Саъидҷаъфарӣ Шаҳидӣ). / Алиакбар Деҳхудо. -Техрон: Муассисаи интишорот ва ҷоти Донишгоҳи Техрон, 1385. Ҷ.1-2. -3224с.
5. Ефимов А.И. Стилистика русского языка. / А.И.Ефимов. -М.: Просвещение, 1969. -260 с.
6. Забони ҳозираи тоҷик. Лексика. -Душанбе, 1981.
7. Камолитдинов Б. Ҳусни баён. Қисми 1. / Б.Камолитдинов. -Душанбе: Маориф, 1989. -120 с.
8. Маҷидов Ҳ. Забони адабии муосири тоҷик. Ҷ.1. Луғатиносии. / Ҳ.Маҷидов. -Душанбе: Деваитиҷ, 2007. -255с.
9. Муин, Муҳаммад. Фарҳанги форсӣ. Дар шаш мучаллад. М.Муин. - Техрон: Амири Кабир, 1375. Ҷ.1-4. -5277с.; Ҷ.5-6. -2351с.
10. Нурзод Н. Фурӯғи фитрати маънӣ (нашири дувум бо таҳрири иловаҳо). / Н.Нурзод. -Хуҷанд: Нури маърифат, 2008. -224 с.
11. Степанова М.Д., Чернышева И.И. Лексикология современного немецкого языка. / М.Д.Степанова, И.И.Чернышева -М.: Высшая школа, 1962. -309 с.
12. Фарҳанги забони тоҷикӣ (аз асри X то ибтидои асри XX). Дар 2 ҷилд (дар зери таҳрири М.Ш.Шуқуров, В.А.Капанов, Р.Ҳошим, Н.А.Маъсумӣ). -М.: Советская энциклопедия, 1969. Ҷ.1. -951с.; Ҷ.2.-949 с.
13. Шанский Н.М. Лексикология современного русского языка. / Н.М.Шанский. -М.: Просвещение, 1972. -326 с.

Reference Literature:

1. Aini, Sadriddin. Mirzo Abdulkadiri Bedyl // SadriddinAini. – Stalinabad: Periodical Tajik Edition, 1954. -340 pp.
2. Bedyl, Dehlavi. Compositions. In 4 volumes. Under the editorship of Kholmukhammad Khast and Khalilullokh Halilo //Dehlavi Bedyl.-Tehran: Vanguard, 1389 hijra. V.1. Book 1. Gazels. -789 pp; p 1 (Book 2) 1600 – v.2 Tarkibbands, Tarjebands, Kasoits, Kytoots; Rubais. -650 pp; V 3 – Masnavies; V.4. Four Elements. Rukaots; Nikots; -582 pp.
3. Vasilevskaya Ye. A.Wordaddition in the Russian Language // Ye A Vasilevskaya. – M.:Educational-Pedagogical State Publishing-House (Uchpedgiz), 1952 – 132 pp.

-
4. Dehhudo, Aliakbar -Dehhudo's Middle Dictionary. In two volumes. Under the Editorship of Dr. Saidjafar Shakhidi // AliakbarDehhudo. – Tehron; Printing-publicational outfit under Tehran University, 1385 hijra .vv 1-2 . -3224 pp.
 5. Yefimov A.I. Stylistics of the Russian Language // A.I. Yefimov. M. : Enlightenment, 1965. -260 pp.
 6. Modern Tajik Language. Lexis. – Dushanbe, 1981
 7. Kamoliddinov B. Discourse Culture. Part 1 // B. Kamoliddinov. – Dushanbe :Englihtenment , 1989. – 120 pp.
 8. Madjidov Kh. Modern Tajik Literary Language . V.1. Lexicogzaphy . // Kh. Madjidov. - Dushanbe :Devashtich, 2007. – 225 pp.
 9. Muin ,Mukhammad . Persian Dictionary in 6 Volumes . // M. Muin. – Tehron : The Great Emir, 1375 hijza. V.V. 1-4. -5277 pp. V.V. 5-6. -2351 pp.
 10. Nurzod N . Radiance of Natural Sense (the 2 end edition, revised and enlarged) . // N. Nurzod. – Khujand : Light of Enlightenment , 2008. -224 pp.
 11. StepanovaM.D. ,Chernishova I.I. Lexicology Modern German Language // M.D.Stepanova , I.I. Chernishova. – M. : Higher School , 1962 – 309 pp.
 12. Tajik Language Dictionary. (Since the X-th up to the Beginning of the XX-th Centuries). In two volumes. Under the editorship of M.M.Shukuruv , V.A. Kapchanov , R Khoshim, N. A. Masumi. – M. : Soviet Encyclopeadia , 1969. V.1. – 951 pp. : V.2 - 949 pp.
 13. Shansky N.M. Lexicology of Modern Russian Language // N.M. Shansky . -M. : Enlightenment , 1972. – 326 pp.